

Dr. Meltem ERCAN ÖZLER
Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medenî Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı

**MEDENÎ USÛL HUKUKU'NDA
DAVA KONUSU**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR CETVELİ.....	XXV
GİRİŞ.....	1
A. DAVA KONUSU KAVRAMININ ÖNEMİ.....	1
B. TERMİNOLOJİ SORUNU.....	2
C. ÇALIŞMANIN AMACI.....	7
D. İNCELEME PLANI.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM DAVA KONUSU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE DAVA KONUSUNUN TEORİK TEMELLERİ

§1. DAVA KONUSUNUN TARİHÇESİ, TANIMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ VE BENZER HUKUKÎ KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	11
A. DAVA KONUSUNUN TARİHÇESİ VE TANIMI.....	11
I. Genel Olarak.....	11

II.	Roma Hukukunda Dava Konusu Kavramı ve Usul Hukukundaki Rolü.....	12
1.	Genel Olarak	12
2.	Actio'nun Dava Konusu Kavramı.....	13
3.	Legis Actiolar Usulünün Dava Konusu Kavramı	16
4.	Formula Usulünün Dava Konusu Kavramı	18
a.	Genel Olarak	18
b.	Dava Konusu	19
c.	Actio Türleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	26
5.	Justinianus Usulünün Dava Konusu Kavramı	27
III.	İslâm ve Osmanlı Hukukunda Dava Konusu Kavramı ve Usul Hukukundaki Rolü.....	31
1.	Genel Olarak	31
2.	İslâm Hukukunda Dava Konusu Kavramı.....	32
3.	Osmanlı Hukukunda Dava Konusu Kavramı	37
a.	Genel Olarak	37
b.	Mecelle'de Dava Konusu Kavramı.....	39
IV.	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Tasarılarında Yer Alan Dava Konusu Kavramı.....	45
1.	Genel Olarak	45
2.	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Tasarılarında Yer Alan Dava Konusu Kavramı.....	45
a.	Genel Olarak	45
b.	1948 Tasarısında Dava Konusu Kavramı.....	46
c.	1952 Tasarısında Dava Konusu Kavramı	47
d.	1955 Tasarısında Dava Konusu Kavramı	49
e.	1967 Tasarısında Dava Konusu Kavramı	50
f.	1971 Tasarısında Dava Konusu Kavramı	50
g.	1993 Tasarısında Dava Konusu Kavramı	51
h.	2008 Tasarısında Dava Konusu Kavramı.....	51
V.	Günümüzde Dava Konusu Kavramı.....	53

1. Karşılaştırmalı Hukukta Dava Konusu Kavramı.....	53
2. Türk Hukukunda Dava Konusu Kavramı.....	56
B. DAVA KONUSU KAVRAMININ HUKUKÎ NİTELİĞİ.....	58
I. Genel Olarak.....	58
II. Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Dava Konusu Olan “Talep” Kavramı.....	60
1. Tarihi Gelişimi	60
a. Maddî Talep Kavramı	62
aa. Genel Olarak	62
ab. Windscheid Öğretisi	65
b. Hukukî Korunma Talebi Kavramı.....	66
ba. Genel Olarak	66
bb. Wach Öğretisinin Gelişimi.....	67
bc. Hellwig Öğretisi	74
bd. Diğer Görüşler	77
be. Dava Konusu Olarak Hukukî Korunma Talebi	80
c. Üsulî Talep Kavramı	82
ca. Maddî Talep Kavramının Sona Ermesi	82
cb. Üsulî Talep Kavramının Gerekliliği.....	86
2. “Talebin” Temellendirilmesi İhtiyacı.....	89
a. Temellendirmenin, Davacının Talebinden Türettiği Vakıadan Oluşacağı.....	89
b. Objektif Vakıa Kavramı ve Buna İlişkin Eleştiriler	93
c. Ferdileştirme ve Vakıalara Dayandırma Teorilerinin Talep Kavramı Üzerindeki Etkisi.....	94
ca. Genel Olarak	94
cb. Ferdileştirme Teorisi.....	95
cc. Vakıalara Dayandırma Teorisi	99
III. Türk Hukukunda Talep Kavramı ve Yargılamanın Amacı Bakımından Önemi.....	102
IV. Görüşümüz.....	105
C. DAVA KONUSU KAVRAMININ BENZER HUKUKÎ KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	106

I.	Dava Sebebi Kavramı ile Karşılaştırılması	106
1.	Dava Sebebine İlişkin Teoriler.....	106
a.	Genel Olarak	106
b.	Ferdileştirme Teorisi.....	106
c.	Vakıalara Dayandırma Teorisi	107
2.	Teoriler Bağlamında Dava Sebebi ile Dava Konusu Kavramlarının Karşılaştırılması	108
II.	Talep Sonucu (Netice-i Talep) Kavramı ile Karşılaştırılması	109
III.	Uyuşmazlık Konusu Kavramı ile Karşılaştırılması.....	118
IV.	Hüküm Konusu Kavramı ile Karşılaştırılması	121
V.	Dava Konusunun Değeri Kavramı ile Karşılaştırılması	128
1.	Genel Olarak	128
2.	Dava Konusunun Değeri Hususunun Zaman Bakımından Uygulanmasının Dava Konusu Açısından Önemi	130
VI.	Çekişmesiz Yargıdaki “Talep” Kavramı İle Karşılaştırılması	135
VII.	Değerlendirme ve Görüşümüz	141
D.	YARGILAMAYA HÂKİM OLAN İLKELER BAĞLAMINDA DAVA KONUSU KAVRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ	143
I.	Genel Olarak	143
II.	Tasarruf İlkesi Bakımından Dava Konusu.....	143
1.	Genel Olarak	143
2.	Dava Konusunun Belirlenmesine İlişkin Tasarruf İlkesi ile İlgili Önemli Bilgiler	146
III.	Re’sen Araştırma İlkesi Bakımından Dava Konusu.....	151
IV.	Taraflarca Getirilme İlkesi Bakımından Dava Konusu.....	154
V.	Taleple Bağlılık İlkesi Bakımından Dava Konusu	157
VI.	Teksif İlkesi Bakımından Dava Konusu	159
VII.	Yazılılık İlkesi Bakımından Dava Konusu	160
VIII.	Ûsul Ekonomisi İlkesi Bakımından Dava Konusu.....	161

IX. Hukukî Dinlenilme Hakkı Bakımından Dava Konusu	164
X. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi Bakımından Dava Konusu.....	166
§2. DAVA KONUSUNUN TEORİK TEMELLERİ.....	168
A. GENEL OLARAK	168
B. DAVA TEORİLERİ ÇERÇEVESİNDE DAVA KONUSU	169
I. Klâsik Dava Teorileri Bakımından Dava Konusu	169
II. Çağdaş Dava Teorileri Bakımından Dava Konusu	173
C. DAVA KONUSUNA İLİŞKİN TEORİLER.....	175
I. Genel Olarak	175
II. Eski Maddî Hukuk Teorileri	178
III. Saf Üsulî Teoriler	189
1. Genel Olarak	189
2. Tek Unsurlu Dava Konusu Teorisi.....	190
a. Dava Konusunun Yalnızca Talep Sonucuna Göre Belirlenmesini Öngören Teori	191
aa. Genel Olarak	191
ab. Alman Hukukundaki Görüşler.....	191
baa. Bötticher'in Görüşü	191
bbb. Rosenberg'in Görüşü	195
bcc. Schwab'ın Görüşü	202
bdd. Baumgärtel'in Görüşü.....	205
bee. Diğer Görüşler.....	206
ac. İsviçre Hukukundaki Görüşler.....	210
ad. Avusturya Hukukundaki Görüşler	213
ae. Türk Hukukundaki Görüşler.....	213
b. Talep Sonucuna Vakıyalara Göre Üstünlük Taniyan Teori.....	217
c. Teorinin Genel Olarak Değerlendirilmesi ve Görüşümüz.....	218
3. Çift Unsurlu Dava Konusu Teorisi	220
a. Genel Olarak	220

b. Talep Sonucu ve Vakıaların Dava Konusunun Eşdeğerli Unsurları Olduğu Teorisi.....	221
ba. Alman Hukukundaki Görüşler.....	221
aaa. Rosenberg/ Schwab/ Gottwald'in Görüşü ..	221
abb. Baumbach/ Lauterbach/ Albers/ Hartmann'ın Görüşü.....	224
acc. Stein/ Jonas'ın Görüşü	225
add. Thomas/ Putzo'nun Görüşü	226
aee. Diğer Görüşler.....	227
bb. İsviçre Hukukundaki Görüşler.....	229
bc. Avusturya Hukukundaki Görüşler.....	230
bd. Türk Hukukundaki Görüşler	231
c. Teorinin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz	236
4. Üç Unsurlu Dava Konusu Teorisi.....	239
a. Genel Olarak	239
b. Habscheid'in Görüşü	239
c. Böhm'ün Görüşü.....	241
d. Teorinin Genel Olarak Değerlendirilmesi ve Görüşümüz.....	243
IV. Yeni Maddî Hukuk Teorileri	244
1. Genel Olarak	244
2. Nikisch'in Görüşü	245
3. Henckel'in Görüşü	247
4. Diğer Görüşler	249
V. Nisbî Dava Konusu Teorisi	254
VI. Çekirdek Teori.....	256

İKİNCİ BÖLÜM
DAVA KONUSUNUN DAVA DİLEKÇESİ
VE DAVA TÜRLERİ BAKIMINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

§3. DAVA DİLEKÇESİNİN ZORUNLU BİR UNSURU	
OLARAK DAVA KONUSU.....	261
A. GENEL OLARAK	261
B. DAVA DİLEKÇESİNDE DAVA KONUSU UNSURUNDA EKSİKLİK OLMASI HALİ VE HÂKİMİN İNCELEME YETKİSİ.....	263
C. DAVA DİLEKÇESİNDE DAVA KONUSU UNSURUNUN, DAVA SEBEBİNDEN VE TALEP SONUCUNDAN FARKLI OLMASI HALİ VE SONUÇLARI.....	268
D. DAVA KONUSUNUN DEĞERİNDE EKSİKLİK OLMASI.....	276
I. Hükmü.....	276
II. Sonuçları	278
E. DEĞERLENDİRME.....	279
§4. ÖN İNCELEME BAKIMINDAN DAVA KONUSU	282
§5. DAVA TÜRLERİNE GÖRE DAVA KONUSUNUN	
BELİRLENMESİ	289
A. GENEL OLARAK	289
B. DAVA DAVASINDA DAVA KONUSU.....	290
I. Genel Olarak	290
II. Maddî Talebin İçeriğinden Dava Konusu Unsurlarının Belirlenmesi.....	291
1. Maddî Talep ve Sınırlandırılması	291
2. Maddî Talebin Üsulî Taleple Karşılaştırılması.....	292
3. Maddî Talebin Dava Konusu Olması.....	293
III. Dava Konusunun Şekli Unsurları	293
1. Talep Sonucunun İçeriği.....	293
2. Davanın Temeli (Vakıa)	296

a. Genel Olarak	296
b. Dava Temelinin Sınırlandırılması	297
ba. Sübjektif Sınırlandırmanın Reddi	297
bb. Objektif Sınırlandırma	298
baa. Maddî Talebin Soyut Olaya Göre Sınırlandırılması	298
bbb. Vakıya Göre Sınırlandırılması	299
bcc. Tarihi Olaya Göre Sınırlandırılması.....	299
bdd. Değerlendirme.....	300
C. TESPİT DAVASINDA DAVA KONUSU	301
I. Genel Olarak	301
II. Tespite İlişkin Talep Sonucunun Belirlenmesi	303
1. Genel Olarak	303
2. Tespitte Kesin Bir Hakkın Talebi.....	303
3. Tespitte Bir Hukukî İlişkinin Talebi	305
4. Tespitte Bir Belgenin Sahteliğine İlişkin Talep	309
5. Değerlendirme	310
III. Tespite İlişkin Usulî Talebin Unsurları	311
1. Talep Sonucu.....	311
a. Genel Olarak	311
b. Müspet Tespit Davası.....	313
c. Menfî Tespit Davası.....	314
2. Dava Temeli (Vakıa).....	315
a. Genel Olarak	315
b. Müspet Tespit Davası.....	316
ba. Menfî Tespit Davası.....	316
D. BELİRSİZ ALACAK VE TESPİT DAVASINDA DAVA KONUSU.....	317
E. İNŞAÎ DAVADA DAVA KONUSU	323
I. Genel Olarak	323
II. Dava Konusu Usulî Talebin İnşai Unsurları.....	326
1. Genel Olarak	326

2. Talep sonucu	327
3. Dava Temeli (Vakıa).....	329
a. Genel Olarak.....	329
b. Dava Temelinin İnşası	330
III. İnşai Tesirin Dava Konusu Bakımından Değerlendirilmesi ..	332
F. KISMÎ DAVADA DAVA KONUSU	335
I. Genel Olarak	335
II. Dava Konusu Usulî Talebin Unsurları.....	337
III. Kısmî Davanın Türleri Bakımından Dava Konusu	341
IV. Kısmî Davanın Sonuçları Bakımından Dava Konusu	344
G. DAVALARIN YIĞILMASINDA DAVA KONUSU.....	348
I. Genel Olarak	348
II. Dava Konusu ve Objektif Dava Yığılması	349
H. TERDİTLİ DAVADA DAVA KONUSU.....	358
I. SEÇİMLİK DAVADA DAVA KONUSU.....	362
J. TOPLULUK DAVASINDA DAVA KONUSU.....	365
K. MÜTELAHİK DAVADA DAVA KONUSU.....	370

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DAVA KONUSUNUN MEDENÎ USÛL
HUKUKUNUN ÇEŞİTLİ KURUMLARI
BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

§6. MEDENÎ USÛL HUKUKUNUN ÇEŞİTLİ KURUMLARI	
BAKIMINDAN DAVA KONUSU	375
A. GENEL OLARAK	375
B. DAVA ŞARTLARI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	376
I. Görev Bakımından Dava Konusu	376
1. Genel ve Özel Mahkemelerin Görevinin Dava	
Konusu ile İlişkisi.....	376
2. Görevsizlik Kararının Dava Konusu Açısından Etkisi	385

II.	Kesin Yetki Bakımından Dava Konusu	388
1.	Genel Olarak Yetki Bakımından Dava Konusu	388
2.	Kesin Yetki Bakımından Dava Konusu	391
III.	Derdestlik Bakımından Dava Konusu	395
IV.	Hukukî Yarar Bakımından Dava Konusu	402
1.	Hukukî Yararın Belirlenebilmesi Ölçütü Olarak Dava Konusu.....	402
2.	Dava Türlerine Göre Hukukî Yararın Belirlenmesi.....	404
V.	Kesin Hüküm Bakımından Dava Konusu	405
1.	Genel Olarak	405
2.	Maddi Anlamda Kesin Hükümün Objektif Sınırları Bakımından Dava Konusunun Önemi	408
a.	Kararın İçeriğinin Kesin Hüküm Olabilme Yeteneği	408
b.	Dava Konusunun Varlığı ve Objektif Kesin Hükümün Sınırları.....	413
c.	Kesin Hüküm Bakımından Dava Konularının Aynı Olması Unsurunun Değerlendirilmesi	419
C.	DAVANIN AÇILMASININ SONUÇLARI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	429
I.	Genel Olarak.....	429
II.	Maddi Hukuk Sonuçları Bakımından Dava Konusu.....	429
III.	Usul Hukukuna İlişkin Sonuçları Bakımından Dava Konusu.....	432
1.	Davanın Açılmasının Usul Hukuku Sonuçları ile Dava Konusu İlişkisinin Genel Olarak Değerlendirilmesi	432
2.	Davanın Açılmasının “Davayı Geri Alma Yasağının Başlaması” Sonucu ile Dava Konusu İlişkisinin Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	436
D.	İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞI VE BUNUN İSTİSNALARI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	440
I.	Kural Olarak.....	440

II.	Yasağın İstisnaları Bakımından Dava Konusu.....	447
1.	Islah	447
a.	Genel Olarak	447
b.	Islahla Dava Konusunun Değiştirilmesi.....	451
c.	Islahla Dava Konusunun Arttırılması.....	454
d.	Islahla Dava Konusunun Azaltılması	455
2.	Davalının Rızası.....	459
E.	YARGILAMA GİDERLERİ BAKIMINDAN DAVA KONUSU..	460
F.	GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMALAR BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	464
I.	İhtiyati Tedbir Bakımından Dava Konusu	464
II.	İhtiyati Haciz Bakımından Dava Konusu	471
III.	Delil Tespiti Bakımından Dava Konusu.....	474
G.	KANUN YOLLARI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	475
I.	Genel Olarak	475
II.	6100 sayılı HMK'nın Kanun Yolları Bakımından Dava Konusu.....	477
1.	Genel Olarak	477
2.	İstinaf Bakımından Dava Konusu.....	477
3.	Temyiz Bakımından Dava Konusu.....	483
4.	Yargılamanın İadesi Bakımından Dava Konusu	485
III.	Bireysel Başvuru Bakımından Dava Konusu	488
Ş7.	MEDENÎ USÛL HUKUKUNUN DİĞER KURUMLARI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	490
A.	DAVANIN GERİ ALINMASI BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	490
B.	DAVAYA MÜDAHALE VE DAVA ARKADAŞLIĞI BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	491
I.	Davaya Müdahale Bakımından Dava Konusu	491
1.	Davaya Fer'i Müdahale Bakımından Dava Konusu	491
2.	Davanın İhbarı Bakımından Dava Konusu	493

3. Davaya Asli Müdahale Bakımından Dava Konusu	498
II. Dava Arkadaşlığı Bakımından Dava Konusu.....	502
C. TARAF DEĞİŞİKLİĞİ BAKIMINDAN DAVA KONUSU	508
I. Genel Olarak Taraf Kavramı	508
II. Kanunî Taraf Değişikliği Bakımından Dava Konusu	511
III. İradî Taraf Değişikliği Bakımından Dava Konusu	513
D. DAVA KONUSUNUN DEVRİ BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	518
E. KARŞI DAVA BAKIMINDAN DAVA KONUSU	523
F. BEKLETİCİ SORUN BAKIMINDAN DAVA KONUSU	527
G. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ VE AYRILMASI BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	530
H. DAVAYA SON VEREN TARAF İŞLEMLERİ BAKIMINDAN DAVA KONUSU.....	535
I. HÜKMÜN İCRASI BAKIMINDAN DAVA KONUSU	545
SONUÇ	551
A. GENEL OLARAK ÇALIŞMADA ULAŞILAN SONUÇLAR.....	551
B. OLMASI GEREKEN HUKUK (DE LEGE FERANDA) AÇISINDAN GETİRİLEN VE BU BAĞLAMDA SÖZ KONUSU OLAN KANUN DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİLERİ.....	565
KAYNAKÇA	567